

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІ ЗВЕРНЕННЯ ІЗ ЗАПИТАМИ ПРО МІЖНАРОДНУ ПРАВОВУ ДОПОМОГУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ДО ГЕНЕРАЛЬНОЇ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

У статті визначено правові засади та проаналізовано динаміку звернень компетентних органів до Генеральної прокуратури України із запитами про міжнародну правову допомогу у кримінальному провадженні.

Ключові слова: запит, міжнародна правова допомога, компетентний орган України, іноземний компетентний орган, Генеральна прокуратура України.

Прийняття 13 квітня 2012 року Верховною Радою України нового Кримінального процесуального кодексу України (далі КПК України) є проявом підтвердження для світової спільноти того, що Україна прагне привести кримінально-процесуальне законодавство до європейських стандартів кримінального провадження. Не залишені поза увагою законодавця і питання надання міжнародної правової допомоги у кримінальному провадженні, а тому вони потребують всебічного дослідження.

Різні аспекти розгляду звернень про надання міжнародної правової допомоги у кримінальному провадженні висвітлювались такими вченими, як Т. С. Гавриш, О. Н. Карпов, І. В. Лешукова, А. Г. Маланюк, М. І. Пашковський, М. І. Смирнов, О. В. Узунова та ін. Проте прийняття нового КПК України створило потребу у визначенні як правових засад звернень із запитами, так і дослідженні сучасного стану розгляду Генеральною прокуратурою України запитів про міжнародну правову допомогу у кримінальному провадженні.

Мета та завдання дослідження полягають у визначенні правових засад та дослідженні динаміки звернень компетентних органів до Генеральної прокуратури України із запитами про міжнародну правову допомогу у кримінальному провадженні.

Розвиток міжнаціональних відносин у сфері надання міжнародної правової допомоги у кримінальному провадженні під час досудового розслідування зумовлюється тенденціями удосконалення функціонування міжнародної та національної злочинності.

Надання міжнародної правової допомоги здійснюється на засадах взаємності. Даний принцип міжнародного співробітництва знаходить своє відображення як у назвах міжнародних договорів,

наприклад, «Договір між Україною та Канадою про взаємодопомогу у кримінальних справах», так і у положеннях, які вони закріплюють, зокрема у згаданому договорі у п. 1 ст. 1 визначено обов'язок договірних сторін надавати одна одній найширшу взаємодопомогу у кримінальних справах.

Частина 3 ст. 544 КПК України визначає, що уповноважений (центральний) орган України розглядає запит іноземної держави лише за наявності письмової гарантії запитуючої сторони прийняти і розглянути в майбутньому запит України на засадах взаємності [1], а ч. 2 цієї ж статті закріплює гарантії надання уповноваженим (центральним) органом України міжнародної правової допомоги запитуваній стороні.

Отже, беручи до уваги прагнення України здійснювати активну боротьбу із злочинністю, а також зважаючи на те, що принцип взаємності гарантує право на звернення із запитом до договірної сторони, то слід більш детально проаналізувати сучасні тенденції звернення із запитами про міжнародну правову допомогу у кримінальному провадженні під час досудового розслідування.

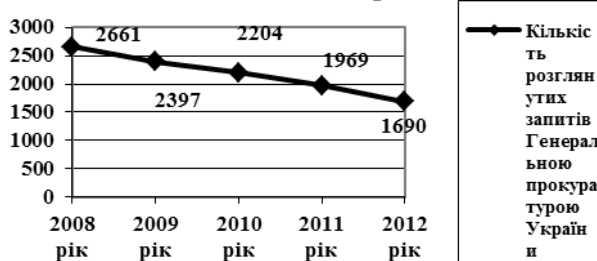
Правовим підґрунтям підготовки запиту до іноземного компетентного органу про міжнародну правову допомогу у кримінальному провадженні під час досудового розслідування є ратифіковані Верховною Радою України міжнародні договори, КПК України, міжвідомчі угоди, підзаконні нормативно-правові акти Генеральної прокуратури України. До підзаконних нормативно-правових актів варто віднести Наказ Генерального прокурора України від 5 травня 2011 року № 8гн, зі змінами, внесеними наказами Генерального прокурора України від 4 жовтня 2011 року № 3/2/1гн, від 12 липня 2012 року № 1гн-2 та

від 6 серпня 2012 року № 8гн-1. Означеним наказом затверджено Інструкцію про порядок підготовки, передачі та виконання органами прокуратури України звернень про правову допомогу у кримінальних справах щодо виконання процесуальних дій та передачі кримінального переслідування.

Підготовка запиту до іноземного компетентного органу розпочинається з того, що органи досудового розслідування за погодженням з прокурором при наявності потреби у отриманні міжнародної правової допомоги у здійснюваному ним кримінальному провадженні надсилають до Генеральної прокуратури України відповідний запит про таку допомогу.

Звертаючись до статистичних даних Генеральної прокуратури України маємо можливість спостерігати, що упродовж 2012 року управлінням правової допомоги та екстрадиції Головного управління міжнародно-правового співробітництва Генеральної прокуратури України розглянуто 1690 запитів про міжнародне співробітництво під час кримінального провадження, з яких 712 клопотань українських органів досудового розслідування і 978 клопотань іноземних компетентних органів [2]. Отже, Українська сторона розглядає запити іноземних компетентних органів на 27% більше, ніж сама їх надсилає, а це свідчить про забезпечення Україною реалізації принципу взаємності (взаємодопомоги) при зверненні з клопотанням про надання міжнародної правової допомоги у кримінальному провадженні. Упродовж 2011 року міжнародно-правовим управлінням Генеральної прокуратури України розглянуто 1969 запитів про правову допомогу у кримінальних справах (проти 2204 у 2010 році) [3], упродовж 2009 року розглянуто 2397, а у 2008 – 2661 [4] (див. Мал. 1).

Стан розгляду запитів про правову допомогу у кримінальних провадженнях Генеральною прокуратурою України упродовж 2008–2012 років

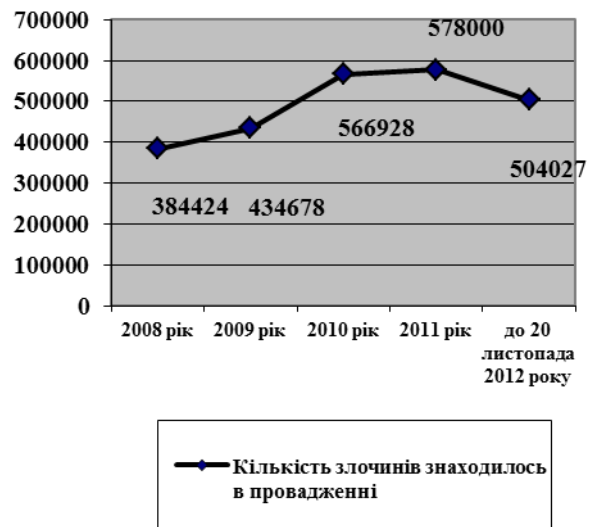

Мал. 1

Звертаючи увагу на наведений графік можемо стверджувати, що упродовж останніх п'яти років кількісні показники розгляду Генеральною прокуратурою України запитів мають тенденцію до щорічного зниження, що загалом склало 36 %. Тобто, у 2012 році кількість розглянутих запитів становила лише 64 % від кількості розглянутих запитів у 2008 році.

Для того, щоб зробити більш виважені висновки щодо стану надання та отримання міжнародної правової допомоги доцільно звернутись до статистичних даних Міністерства внутрішніх справ України щодо стану злочинності в Україні. Так, усього злочинів знаходилось в провадженні у 2011 році – 578000, у 2010 році – 566928 [5], у 2009 році – 434678, у 2008 році – 384424 [6], а на 20 листопада 2012 року – 504027 [7] (див. Мал. 2).

Кількість злочинів в Україні, що знаходились в провадженні упродовж 2008–2012 років

Мал. 2

Отже, маємо можливість спостерігати, що кількість злочинів щороку зростає, виключенням є 2012 рік, але на графіку наведені дані до 20 листопада 2012 року (до вступу у дію нового КПК України, який суттєво вплинув на ведення обліку, у зв'язку із чим підрахувати точну кількість злочинів за 2012 рік навряд чи є можливим, свідченням чому є відсутність такої інформації на сайті Міністерства внутрішніх справ України), хоча і ця кількість злочинів значно більша ніж у 2008 та 2009 роках. Проте

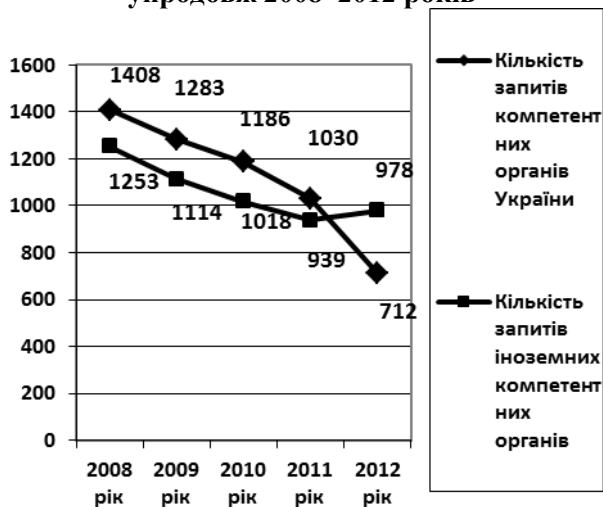
можна порівняти кількість злочинів 2009–2011 років з 2008 роком, а саме: у 2009 році констатуємо збільшення на 12 %, у 2010 році – на 33 %, у 2011 році на – 34 %.

Проведений аналіз надає підстави дійти висновку, що кожен рік (2009–2011) кількість злочинів збільшується, при цьому кількість запитів про правову допомогу у кримінальних провадженнях зменшується. Зрозуміло, що поясненням збільшення кількості злочинів може бути зміна керівництва Міністерства внутрішніх справ України, а саме з 11 березня 2010 року означене міністерство очолив А. В. Могильов, а з 7 листопада 2011 року – В. Ю. Захарченко, у зв'язку із чим було обрано новий підхід до ресстрації злочинів та їх обліку, проте навряд чи можна пояснити 37 відсоткове зменшення кількості запитів про надання міжнародної правової допомоги.

Даний висновок ставить перед нами завдання виділити кількість запитів іноземних компетентних органів із загальної кількості та проаналізувати їх динаміку.

Органи досудового розслідування України упродовж 2012 року надіслали 712 запитів, а іноземні компетентні органи – 978 [2], упродовж 2011 року – 1030 і 939 відповідно, у 2010 році – 1186 і 1018 [3], упродовж 2009 року – 1283 і 1114, а у 2008 році – 1408 і 1253 [4] (див. Мал. 3).

Співвідношення кількості запитів компетентних органів України з кількістю запитів іноземних компетентних органів упродовж 2008–2012 років

Мал. 3

На даному графіку спостерігаємо динаміку зменшення кількості запитів як компетентних органів України (у 2012 році кількість запитів становить лише 50 % від показника 2008 року), так і іноземних компетентних органів (у 2012 році кількість запитів становить лише 78 % від показника 2008 року).

Узагальнюючи можна зробити висновок, що міжнародне співробітництво під час кримінального провадження, зокрема при наданні міжнародної правової допомоги, протягом останніх п'яти років демонструє негативні тенденції, що проявляються у нехтуванні такою допомогою на шляху боротьби зі злочинністю. У зв'язку із цим варто переглянути, у першу чергу Українською стороною, своє ставлення до міжнародної правової допомоги, активізувати у цьому напрямку діяльність органів досудового розслідування, виявити причини та умови означених негативних тенденцій та вжити заходів щодо їх усунення.

Література

1. *Кримінальний процесуальний кодекс України* від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651%D1%94-17/paran188#n188>.

2. *Матеріали* про результати роботи Головного управління міжнародно-правового співробітництва Генеральної прокуратури України у 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua/ua/zvitmu.html>.

3. *Матеріали* про результати роботи міжнародно-правового управління Генеральної прокуратури України у 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua/ua/zvitmu.html>.

4. *Про стан законності в державі за 2009 р.* : інформація Генеральної прокуратури України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/vlada.html?_m=publications&_t=rec&id=36585.

5. *Стан та структура злочинності в Україні за 2010–2011 р.* [Електронний ресурс]: стат. дан. М-ва ВС України: – Режим доступу: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/maiixn/uk/publish/article/717134>.

6. *Стан та структура злочинності в Україні за 2008–2009 р.* [Електронний ресурс]:

Стринатко Ю. Д.

стат. дан. М-ва ВС України: – Режим доступу:
[http://mvs.gov.ua/mvs/control/maiixn/uk/publish/
article/233004](http://mvs.gov.ua/mvs/control/maiixn/uk/publish/article/233004).

7. *Стан та структура злочинності в
Україні станом на 20 листоп. 2012*

р. [Електронний ресурс]: стат. дан. М-ва ВС
України: – Режим доступу:
[http://mvs.gov.ua/mvs/control/maiixn/uk/publish/
article/813157](http://mvs.gov.ua/mvs/control/maiixn/uk/publish/article/813157).

Ю.Д. Стринатко

Современные тенденции обращения с запросом о международной правовой помощи в уголовном производстве в Генеральную прокуратуру Украины.

В статье определены правовые основы и проанализирована динамика обращений компетентных органов в Генеральную прокуратуру Украины с запросами о международной правовой помощи в уголовном производстве.

Ключевые слова: запрос, международная правовая помощь, компетентный орган Украины, иностранный компетентный орган, Генеральная прокуратура Украины.

Y. Strynatko

Modern trends a request for international legal assistance in criminal proceedings to the General prosecutor of Ukraine.

The article outlines the legal framework and analyzes the dynamics of appeals to the competent authorities of the Prosecutor General of Ukraine with requests for international legal assistance in criminal proceedings.

Keywords: request international legal assistance, the competent authority of Ukraine, foreign competent authority, the General Prosecutor of Ukraine.